

Diyarbakır İçin Doğru Sürdürülebilir Kalkınma Modeli Arayışı Paneli Sonuç Raporu

Program

Tarih: 1 Mart 2013

Saat: 14.00-16.30

Yer: Dicle Ün. Kongre Merkezi/ Diyarbakır

Güneydoğum Derneği ve Dicle Üniversitesi işbirliğiyle

Katılımcılar:

Prof. Dr. Recep Ziyadanoğulları (Dicle Ün.) - Oturum Başkanı

Abdullah Taban- Kalkınma Bakanlığı Planlama Uzmanı

Dr. Hasan Maral – Karacadağ Kalkınma Ajansı Destek Birimi Sorumlusu

Yrd. Doç. Dr. Halis Özer - Dicle Ün. İİBF

Hikmet Güneş - Diyarbakır Kırsal Kalkınma Koordinatörlüğü

Diyarbakır'da gelecek için tasarlanan **sürdürülebilir kalkınmanın temel sektörleri tarım ve turizm'dir.**

Diyarbakır'ın Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, yani GAP Bölgesinde bulunması nedeniyle potansiyel olarak bazı avantajları bulunmaktadır. Tarım açısından, iklim ve toprak koşullarının elvermesi nedeniyle yılda iki ürün alma; sulama ile birlikte verim ve üretimde beklenen artış; yeni bitki tür ve çeşitlerinin yetiştirilecek olması; tarımsal gelirlerdeki artışı sağlayacaktır. Bu ise başta tarıma dayalı sanayi olmak üzere diğer sektörlerde de itici bir güç oluşturacaktır. Burada temel sorun, GAP nedeniyle hızla sulamaya açılan veya açılacak olan alanlarda sürdürülebilir ve etkin bir tarımın yapılıp yapılamaması konusunda tereddütler olmasıdır. Çünkü, büyük yatırımlarla sulamaya açılan alanlarda, sulama suyu yönetimindeki kimi yetersizlikler, aşırı sulama ve erozyon, geleceğimiz olan toprakların kaybolmasına ve arazilerin zamanla elden çıkmasına neden olabilmektedir.

Öte yandan, GAP Eylem Planı kapsamındaki tarım alanlarında, geniş ve elverişli ekilebilir/dikilebilir alanlara sahip olunması, doğal sermaye sürdürülebilir bir kalkınmanın dinamiğini oluşturmaktadır.

Ayrıca, tarım sektöründe istihdam artışı sağlayan sebze ve meyve işleyen endüstrilerin canlandırılması gerekmektedir. Tarım sektöründe endüstriyel tarımın desteklenmesi bu bakımdan önemlidir.

Diyarbakır İlinde, GAP Eylem Planında olan projeler tamamlandığında, şu an sulanan alanların 4 kat artması beklenmektedir. Küresel ısınmanın bir sonucu olarak, belirlenecek stratejilerle, hayvansal ürünler üretimi ve yem bitkileri üretiminde söz sahibi konuma gelecek, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ile Orta Asya bölgelerinin ihtiyaç duyduğu ürünlerin üretildiği tarıma dayalı ihracatın ana merkezlerinden biri olacaktır.

2011 yılı verilerine göre Türkiye pamuk üretiminin yarısından fazlası Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılırken, üretimin % 8'i Diyarbakır'da gerçekleştirilmiştir. Buna dayalı olarak tekstil üretiminin ilk basamağı olan **pamuk çırçır ve presse işletmeleri** ilde yoğunlaşmıştır. Fakat ilde, **tekstil üretim zincirinin diğer basamakları olan iplik, kumaş, boyama, konfeksiyon gibi alanlar yeterince gelişmemiş** olup entegre bir yapı kazanamamıştır.

İlde, son yıllarda **hazır giyim ve konfeksiyon** sektörü varlığını hissettirmektedir. Fakat kayıt dışılık ve kent içinde dağınık bir yapı sergilemesi nedeniyle ilin ekonomisinde **sektörün ağırlığı net olarak görülememektedir**. Diyarbakır ili için oluşmuş bu önemli fırsat ortamının önündeki en büyük engel **yer sorunudur**. En uygun yer olarak, Kayapınar İlçesi Üçkuyu Bölgesi sınırları içerisinde bulunan alan tespit edilmiştir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı olarak 42 ilde kurulan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumlarından bir tanesi de Diyarbakır'da faaliyet göstermektedir. Kırsal Kalkınma Programlarını uygulamak amacıyla oluşturulan kurumun bütçesi yaklaşık 863 milyon Avro'dur. Bütçenin %75 AB tarafından karşılanmaktadır.

Diyarbakır ili, Kuruma sunduğu projelerin sayısı ve kabul görmesi anlamında, Sivas'tan sonra 2. sırada yer almaktadır. Bu projelerden;

- Sunulmuş Olan toplam Proje Sayısı **108 Adet**
- Sözleşme İmzalanan Proje Sayısı **35 Adet**,
- Sözleşme İçin İncelemeleri Devam Eden Proje Sayısı **10 Adet**
- Tamamlanan Proje Sayısı **24 Adet**'dir.

Diyarbakır, turizm sektöründe ise arz edilebilir zengin tarihi bir mirasa sahiptir. Ancak, Diyarbakır, özellikle turizmde komşu illeriyle (Mardin ve Şanlıurfa) kıyaslandığında, önemli bir potansiyeli olmasına rağmen yeterli cazibeyi henüz yakalayamamıştır. Bunda en büyük etken, Diyarbakır ilinin güvenlik bakımından tereddüt edilebilir bir il olarak algılanması yatmaktadır. Bunu aşmanın en önemli yolu olarak, başta burada yaşayanlar olmak üzere, ildeki yerel dinamiklere ve SKT'lara büyük görev düşmektedir. Bu algılama aşıldığı takdirde, yaklaşık 5000 yıllık bir tarihi olan, dünyanın en uzun ikinci surlarının olduğu, tarihte çok sayıda medeniyetlere ev sahipliği yapmış, farklı inançların yaşadığı bu ilde turizm sektörünün gelişmemesi için hiçbir neden yoktur. Bu nedenle, turizm sektöründe bölgeye para girdisi sağlayan ve önemli ölçüde ziyaretçi cezbetme özelliğine sahip turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Doğal kaynaklar bakımından ise, maden yatakları ve mermer zenginliğine de sahip olan Diyarbakır için doğru **sürdürülebilir kalkınma modelinin**; Yetişmiş, vasıflı insan gücü ve yapılan yatırımların iyi denetlenmesiyle; Maden, tarım, hayvancılık, tekstil sektörlerindeki sorunların giderilmesiyle sağlanabileceğinin altını çizmek gerekir.

Gerek Kalkınma Ajansları gerekse Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumları tarafından kabul gören projelerin genellikle %50'lik kısmı hibe olarak karşılanmaktadır. Diyarbakır'ın, Türkiye Yatırım Bütçesinden en fazla payı alan illerin başında geldiği de bilinmektedir. Ayrıca Diyarbakır'ın sahip olduğu dinamikler son derece canlıdır, kalkınma potansiyeli oldukça fazladır.

Sonuç olarak, tarımın doğrudan desteklenmesi ve turizm sektöründe ise yerel fon modeliyle gelişimi artırılabilir. Yeni yapılacak 2014-2023 yılları kalkınma programlarında, bölgede bu sektörler üzerinde oluşturulacak modeller dikkate alınmalıdır.